

สรุปและข้อ เสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาค้นคว้านี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของสตรีต่อบริการด้านการวางแผนครอบครัวและศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการเข้าถึงบริการที่มีผลต่อระดับความพึงพอใจของสตรีต่อบริการด้านการวางแผนครอบครัว โดยใช้หน่วยตัวอย่างของโครงการวิจัย เรื่อง "การศึกษานิสัยสัมพันธ์ระหว่างผู้รับบริการและเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการวางแผนครอบครัว : นัยสำหรับประสิทธิภาพของโครงการ" ซึ่งดำเนินการเก็บข้อมูลโดยสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระหว่างเดือนเมษายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2533 โดยการสัมภาษณ์ สตรีที่สมรสแล้วอายุระหว่าง 15-49 ปี ที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทของภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ รวมทั้งสิ้น 2,378 ราย แต่เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้านี้ ประกอบกับข้อจำกัดหลายประการของข้อมูลจึงได้ศึกษาเฉพาะกลุ่มสตรีที่เคยใช้วิธีคุมกำเนิด และกลุ่มสตรีที่กำลังใช้วิธีคุมกำเนิด รวมหน่วยตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้ 1,778 ราย

ในการศึกษาค้นคว้านี้ได้กำหนดตัวแปรตามคือ ความพึงพอใจต่อบริการด้านการวางแผนครอบครัว ส่วนตัวแปรอิสระคือลักษณะการเข้าถึงบริการ โดยมีสมมติฐานหลักว่า สตรีที่มีปัจจัยการเข้าถึงบริการแตกต่างกันน่าจะมีระดับความพึงพอใจต่อบริการด้านการวางแผนครอบครัวแตกต่างกัน

สำหรับการประมวลผลข้อมูลในการวิเคราะห์นี้ได้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSSx (Statistical Package for the Social Sciences) ส่วนการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลใช้อัตราร้อยละแสดงลักษณะข้อมูลทั่วไป และใช้สถิติความแปรปรวนทางเดียว และการจำแนกหมู่ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการเข้าถึงบริการกับระดับความพึงพอใจของสตรีต่อบริการด้านการวางแผนครอบครัว ผลการศึกษาสรุปลงได้ดังนี้

1. ระยะเวลาที่ใช้รอรับบริการ โดยทั่วไปแล้วพบว่า ระยะเวลาที่ใช้รอรับบริการมีอิทธิพลต่อระดับความพึงพอใจของสตรีในภาคใต้ต่อบริการด้านการวางแผนครอบครัว โดยสตรีที่ใช้เวลารอรับบริการไม่นานมามีระดับความพึงพอใจสูงกว่าสตรีที่ใช้เวลารอรับบริการนานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แม้ว่าจะควบคุมด้วยตัวแปรเกี่ยวกับลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคม ก็ปรากฏว่าแบบแผนความสัมพันธ์ยังคงเดิม แม้ว่าความ

สัมพันธภาพระหว่างระยะเวลาที่ใช้รอรับบริการกับระดับความพึงพอใจของสตรีที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และสตรีที่เป็นสมาชิกของกลุ่มกิจกรรมในหมู่บ้านจะไม่มีนัยสำคัญทางสถิติก็ตาม แต่ทิศทางของความสัมพันธภาพก็เป็นไปตามสมมติฐาน ส่วนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า สตรีที่ใช้เวลารอรับบริการไม่นานมีระดับความพึงพอใจสูงกว่าสตรีที่ใช้เวลารอรับบริการนาน แต่ความแตกต่างนี้ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อควบคุมด้วยตัวแปรลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคม พบว่า แบบแผนความสัมพันธภาพส่วนใหญ่ยังคงเดิม ยกเว้นสตรีที่มีบุตรที่มีชีวิตจำนวน 3 คนขึ้นไป และสตรีที่ไม่เป็นสมาชิกของกลุ่มกิจกรรมในหมู่บ้าน ที่พบว่าความสัมพันธภาพดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติ และทิศทางความสัมพันธภาพเป็นไปตามสมมติฐาน แต่สำหรับสตรีกลุ่มอายุ 15-24 ปี และสตรีที่เป็นสมาชิกของกลุ่มกิจกรรมในหมู่บ้านกลับพบว่า ความสัมพันธภาพนี้ไม่มีทิศทางกลับกันกับสมมติฐาน และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าระยะเวลาที่ใช้รอรับบริการจึงมีผลต่อระดับความพึงพอใจต่อบริการด้านการวางแผนครอบครัว เฉพาะสตรีในภาคใต้เท่านั้น ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะสตรีในภาคใต้มีฐานะทางเศรษฐกิจและระดับการศึกษาสูงกว่าสตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อันอาจเป็นผลให้สตรีในภาคใต้มีความคาดหวังต่อการให้บริการด้านการวางแผนครอบครัวของสถานพยาบาลสูงกว่าสตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั่นคือคาดหวังว่าจะต้องได้รับการบริการจากเจ้าหน้าที่โดยไม่มีเวลาารอรับบริการนาน นอกจากนี้ยังอาจเป็นไปได้ว่าสตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเปลี่ยนแปลงบรรทัดฐานเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตรและมองเห็นความจำเป็นต้องใช้วิธีคุมกำเนิดเพื่อจำกัดขนาดครอบครัว โดยผลการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า สตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีอัตราการใช้วิธีคุมกำเนิดสูงกว่าสตรีในภาคใต้ค่อนข้างมาก (ร้อยละ 64.2 เปรียบเทียบกับร้อยละ 46.6) (วีระ นิยมวัน, 2533: 19-20) ข้อมูลดังกล่าวนี้แสดงนัยว่า สตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือไปใช้บริการด้านการวางแผนครอบครัวที่สถานพยาบาลมากกว่า สตรีในภาคใต้และเมื่อสตรีมาใช้บริการบ่อยครั้งก็น่าจะคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่และกับการรับบริการที่ต้องใช้เวลานานได้ ดังนั้นระยะเวลาที่ใช้รอรับบริการจึงมีผลต่อระดับความพึงพอใจต่อบริการด้านการวางแผนครอบครัวของสตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือน้อยมาก

2. ระยะทางจากที่อยู่อาศัยไปยังสถานบริการ ผลการวิเคราะห์ในระดั 2 ตัวแปร พบว่า สตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เดินทางจากที่อยู่อาศัยไปยังสถานบริการในระยะทางไกล มีระดับความพึงพอใจสูงกว่าสตรีที่เดินทางจากที่อยู่อาศัยไปยังสถานบริการในระยะทางไกลเล็กน้อย และความแตกต่างนี้ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อควบคุมด้วยตัวแปรเกี่ยวกับลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคม ก็ยังคงพบว่า ความสัมพันธภาพระหว่างระยะทางจากที่อยู่อาศัยไปยังสถานบริการ

กับระดับความพึงพอใจของสตรีต่อบริการด้านการวางแผนครอบครัว ยังคง เดิมและเป็นความสัมพันธ์
 ที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนสตรีในภาคใต้พบว่า สตรีที่เดินทางจากที่อยู่อาศัยไปยังสถานบริการ
 ในระยะทางไกลมีระดับความพึงพอใจสูงกว่าสตรีที่เดินทางจากที่อยู่อาศัยไปยังสถานบริการใน
 ระยะทางไกลอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อนำลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคม เข้า
 มาร่วมพิจารณาแล้ว พบว่าความสัมพันธ์ส่วนใหญ่ทิศทางเป็นไปตามสมมติฐาน แต่ความสัมพันธ์นั้น
 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นสตรีกลุ่มอายุ 15-24 ปี และสตรีกลุ่มอายุ 35-49 ปี สตรีที่มีบุตร
 ที่มีชีวิตจำนวน 3 คนขึ้นไป สตรีที่ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม สตรีที่มีรายได้ต่ำ และ
 สตรีที่มีรายได้ปานกลาง ปรากฏว่าพบความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกับสมมติฐาน กล่าวคือ สตรี
 ที่เดินทางจากที่อยู่อาศัยไปยังสถานบริการในระยะทางไกลมีระดับความพึงพอใจต่ำกว่าสตรีที่
 เดินทางจากที่อยู่อาศัยไปยังสถานบริการในระยะทางไกลอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจ
 เป็นผลจากการขยายจำนวนหน่วยบริการและการปรับปรุงการคมนาคม จึงทำให้สถานพยาบาล
 ได้แก่ สถานีอนามัยหรือโรงพยาบาลตั้งอยู่ห่างจากที่อยู่อาศัยของสตรีชนบทในรัศมีไม่เกิน 5
 กิโลเมตร ซึ่งสตรีที่มีที่อยู่อาศัยห่างไกลจากอำเภอหรือชุมชนสามารถ เข้าถึงแหล่งบริการได้ไม่แตกต่าง
 จากสตรีที่มีที่อยู่อาศัยใกล้ เขตชุมชนหรือสถานพยาบาล ดังนั้นระยะทางที่ใช้ เดินทางจากที่อยู่
 อาศัยไปยังสถานบริการจึงไม่ เป็นอุปสรรคต่อการที่สตรีจะ เดินทางไปใช้บริการด้านการวางแผน
 ครอบครัวที่สถานพยาบาล เป็นผลให้ระยะทางจากที่อยู่อาศัยไปยังสถานบริการมีอิทธิพลต่อระดับ
 ความพึงพอใจของสตรีต่อบริการด้านการวางแผนครอบครัวทั้งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและใน
 ภาคใต้น้อยมาก

3. ระยะเวลาที่ใช้เดินทางจากที่อยู่อาศัยไปยังสถานบริการ การพิจารณาความ
 สัมพันธ์ เบื้องต้นระหว่างระยะเวลาที่ใช้เดินทางจากที่อยู่อาศัยไปยังสถานบริการกับระดับความ
 พึงพอใจของสตรีต่อบริการด้านการวางแผนครอบครัว พบว่าความสัมพันธ์ของสตรีในภาคตะวันออกเฉียง
 เหนือมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกับสมมติฐาน โดยสตรีที่ใช้เวลาเดินทางจากที่อยู่อาศัยไป
 ยังสถานบริการในระยะเวลาที่สั้นมีระดับความพึงพอใจสูงกว่าสตรีที่ใช้เวลาเดินทางจากที่อยู่อาศัย
 ไปยังสถานบริการในระยะเวลาที่ยาวนาน แต่ความแตกต่างนี้ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อ
 ควบคุมด้วยลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคม ความสัมพันธ์นี้ส่วนใหญ่ก็ยังคงเหมือนเดิม
 ยกเว้นสตรีที่มีรายได้ปานกลาง และสตรีที่มีรายได้สูง สตรีที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าชั้นประถมศึกษา
 ปีที่ 4 และสตรีที่เป็นสมาชิกของกลุ่มกิจกรรมในหมู่บ้าน ปรากฏว่าพบความสัมพันธ์ในทิศทางกลับ
 กันกับสมมติฐาน กล่าวคือ สตรีที่ใช้เวลาเดินทางจากที่อยู่อาศัยไปยังสถานบริการในระยะเวลา

ที่สั้นมีระดับความพึงพอใจต่ำกว่าสตรีที่ใช้เวลาเดินทางจากที่อยู่อาศัยไปยังสถานบริการในระยะ เวลาที่ยาวนานอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนในภาคใต้พบว่า สตรีที่ใช้เวลาเดินทางจากที่อยู่ อาศัยไปยังสถานบริการในระยะ เวลาที่สั้นมีระดับความพึงพอใจสูงกว่าสตรีที่ใช้เวลาเดินทางจาก ที่อยู่อาศัยไปยังสถานบริการในระยะ เวลาที่ยาวนานเล็กน้อย และความแตกต่างนี้ไม่มีนัยสำคัญทาง สถิติ และเมื่อควบคุมด้วยลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคมแล้ว พบว่าความสัมพันธ์ ส่วนใหญ่มีทิศทางเป็นไปตามสมมติฐาน แต่ความสัมพันธ์นั้นไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นสตรีกลุ่ม อายุ 25-34 ปี สตรีที่ไม่มีบุตรที่มีชีวิตและไม่มีบุตรที่มีชีวิตจำนวน 1-2 คน สตรีที่มีรายได้ต่ำ สตรีที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และสตรีที่ไม่เป็นสมาชิกของกลุ่มกิจกรรมใน หมู่บ้าน ปรากฏว่าพบความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกับสมมติฐาน และเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่มี นัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากได้มีการสร้างหน่วยบริการสาธารณสุขเพิ่มมากขึ้นและการ ปรับปรุงการคมนาคม จึงทำให้สตรีในชนบททั้งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและในภาคใต้สามารถ เข้าถึงแหล่งบริการได้สะดวกและรวดเร็วขึ้น ดังนั้นระยะเวลาที่ใช้เดินทางจากที่อยู่อาศัยไปยัง สถานบริการจึงไม่เป็นอุปสรรคต่อการที่สตรีจะเดินทางไปใช้บริการด้านการวางแผนครอบครัวที่ สถานพยาบาล เป็นผลให้ระยะเวลาที่ใช้เดินทางจากที่อยู่อาศัยไปยังสถานบริการมีอิทธิพลต่อระดับ ความพึงพอใจของสตรีต่อบริการด้านการวางแผนครอบครัวทั้งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและใน ภาคใต้น้อยมาก

4. ความเข้าใจในคำอธิบายเรื่องการวางแผนครอบครัว ผลการศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างความเข้าใจในคำอธิบายเรื่องการวางแผนครอบครัวกับระดับความพึงพอใจของสตรีต่อบริการด้านการวางแผนครอบครัวของสตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ความเข้าใจใน คำอธิบายเรื่องการวางแผนครอบครัวมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับ ระดับความพึงพอใจของสตรีต่อบริการด้านการวางแผนครอบครัวตามสมมติฐานที่ตั้งไว้และเป็นความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อควบคุมด้วยลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคม พบว่าความเข้าใจในคำอธิบายเรื่อง การวางแผนครอบครัวมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับระดับความพึงพอใจของสตรีต่อบริการด้านการวางแผนครอบครัว ยกเว้นสตรีในกลุ่มอายุ 15-24 ปี และกลุ่มอายุ 35-49 ปี สตรีที่มีบุตรที่มีชีวิตจำนวน 3 คนขึ้นไป สตรีที่มีรายได้ปานกลาง และสตรีที่มีรายได้สูง สตรีที่มี ระดับการศึกษาสูงกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และสตรีที่เป็นสมาชิกของกลุ่มกิจกรรมในหมู่บ้าน ซึ่งพบว่าความสัมพันธ์ดังกล่าวมีทิศทางเป็นไปตามสมมติฐาน แต่เป็นความสัมพันธ์ที่ไม่มีนัยสำคัญทาง สถิติ แต่สำหรับในภาคใต้พบว่า สตรีที่มีความเข้าใจในคำอธิบายเรื่องการวางแผนครอบครัวได้

มากมีระดับความพึงพอใจต่อบริการด้านการวางแผนครอบครัวสูงกว่าสตรีที่มีความเข้าใจใน
 คำอธิบายเรื่องการวางแผนครอบครัวได้น้อย แต่ความแตกต่างนี้ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อควบคุม
 ด้วยลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจและสังคม พบว่าความเข้าใจในคำอธิบายเรื่องการวางแผน
 ครอบครัวมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับระดับความพึงพอใจของสตรีต่อบริการด้านการ
 วางแผนครอบครัว เฉพาะสตรีที่ไม่มีบุตรที่มีชีวิตและมีบุตรที่มีชีวิตจำนวน 1-2 คน สตรีที่มีรายได้
 ปานกลาง และสตรีที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เท่านั้น ส่วนกลุ่มอื่นๆ นั้น
 พบว่า ทิศทางของความสัมพันธ์เป็นไปตามสมมติฐาน แต่ก็มีความสัมพันธ์ที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
 ยกเว้นสตรีที่มีรายได้ต่ำที่พบว่า ความสัมพันธ์มีทิศทางตรงข้ามกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ
 สตรีที่มีความเข้าใจในคำอธิบายเรื่องการวางแผนครอบครัวได้มากมีระดับความพึงพอใจต่อบริการ
 ด้านการวางแผนครอบครัวต่ำกว่าสตรีที่มีความเข้าใจในคำอธิบายเรื่องการวางแผนครอบครัวได้น้อย
 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสตรีในภาคใต้ส่วนใหญ่จะมีระดับการศึกษา
 ค่อนข้างสูง และมีฐานะทางเศรษฐกิจดี เมื่อไปใช้บริการด้านการวางแผนครอบครัวที่สถาน
 พยาบาลสตรีกลุ่มนี้จะมีความรู้และเข้าใจในสิ่งที่ เป็นจุดบกพร่องของการทำงานของเจ้าหน้าที่ได้ดี
 นอกจากนี้ค่านิยมในสังคมไทยจะให้ความเชื่อถือและยกย่องผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี หากสตรีกลุ่มนี้
 ไปใช้บริการด้านการวางแผนครอบครัวที่สถานพยาบาลมักจะได้รับบริการต้อนรับและดูแลเอาใจใส่
 อย่างดีจากเจ้าหน้าที่ ถึงแม้คำอธิบายเรื่องการวางแผนครอบครัวของเจ้าหน้าที่จะไม่ชัดเจน สตรี
 กลุ่มนี้ก็ยอมรับสภาพได้ และก็ยังมีความพึงพอใจต่อบริการของเจ้าหน้าที่ ดังนั้นความ
 เข้าใจในคำอธิบายเรื่องการวางแผนครอบครัวจึงมีอิทธิพลต่อระดับความพึงพอใจต่อบริการด้าน
 การวางแผนครอบครัว เฉพาะสตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สำหรับผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการเข้าถึงบริการกับระดับความ
 พึงพอใจของสตรีต่อบริการด้านการวางแผนครอบครัว โดยวิธีการวิเคราะห์จำแนกพบพบว่า ระยะเวลา
 ที่ใช้รอรับบริการมีอิทธิพลต่อระดับความพึงพอใจต่อบริการด้านการวางแผนครอบครัวของสตรี
 ในภาคใต้ทั้งก่อนและหลังการควบคุมด้วยตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ กล่าวคือ สตรีที่ใช้เวลารอรับ
 บริการไม่นานมีระดับความพึงพอใจสูงกว่าสตรีที่ใช้เวลารอรับบริการนาน ส่วนตัวแปรความ
 เข้าใจในคำอธิบายเรื่องการวางแผนครอบครัวมีอิทธิพลต่อระดับความพึงพอใจต่อบริการด้านการ
 วางแผนครอบครัวของสตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งก่อนและหลังการควบคุมด้วยตัวแปรอิสระ
 ตัวอื่นๆ โดยสตรีที่มีความเข้าใจในคำอธิบายเรื่องการวางแผนครอบครัวได้มากมีระดับความ
 พึงพอใจต่อบริการด้านการวางแผนครอบครัวสูงกว่าสตรีที่มีความเข้าใจในคำอธิบายเรื่องการ

วางแผนครอบครัวได้น้อย แต่สำหรับตัวแปรระยะทางจากที่อยู่อาศัยไปยังสถานบริการ และระยะเวลาที่ใช้เดินทางจากที่อยู่อาศัยไปยังสถานบริการมีอิทธิพลต่อระดับความพึงพอใจของสตรีทั้งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและในภาคใต้ค่อนข้างมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจากได้มีการสร้างหน่วยบริการด้านสาธารณสุขในช่วงปี พ.ศ.2513-2522 และการปรับปรุงการคมนาคมในปี พ.ศ.2522 ทำให้หน่วยบริการที่ใกล้ที่สุดของรัฐที่จะให้บริการด้านการวางแผนครอบครัวอยู่ห่างจากที่อยู่อาศัยเพียง 3.5 กิโลเมตร และใช้เวลาเดินทางน้อยกว่าครึ่งชั่วโมงในปี พ.ศ.2527

ข้อค้นพบที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือ อายุของสตรีมีอิทธิพลต่อระดับความพึงพอใจของสตรีต่อบริการด้านการวางแผนครอบครัวทั้งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและในภาคใต้อย่างชัดเจน โดยสตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในกลุ่มอายุ 35-49 ปี มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจมากที่สุด รองลงมาในกลุ่มอายุ 15-24 ปี และน้อยที่สุดในกลุ่มอายุ 25-34 ปี ส่วนในภาคใต้พบว่า อายุของสตรีมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับความพึงพอใจของสตรีต่อบริการด้านการวางแผนครอบครัว กล่าวคือสตรีที่มีอายุมากมีระดับความพึงพอใจต่อบริการด้านการวางแผนครอบครัวสูงกว่าสตรีที่มีอายุน้อย

กล่าวโดยสรุป จากปัจจัยต่างๆ ที่พิจารณาพบว่า ระยะเวลาที่ใช้รอรับบริการ ความเข้าใจในคำอธิบายเรื่องการวางแผนครอบครัว และอายุของสตรี จะเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อระดับความพึงพอใจของสตรีต่อบริการด้านการวางแผนครอบครัว

ข้อเสนอแนะ

1. จากการศึกษาครั้งนี้ทำให้ทราบว่า ระยะเวลาที่ใช้รอรับบริการมีอิทธิพลต่อระดับความพึงพอใจต่อบริการด้านการวางแผนครอบครัว เฉพาะสตรีในภาคใต้ โดยสตรีที่ใช้เวลารอรับบริการไม่นานมีระดับความพึงพอใจสูงกว่าสตรีที่ใช้เวลารอรับบริการนานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อันเป็นภาพแสดงให้เห็นว่าสถานพยาบาลบางแห่งในภาคใต้ที่มีผู้รับบริการจำนวนมากในเวลาเดียวกัน จึงทำให้สตรีที่ไปใช้บริการที่สถานพยาบาลเสียเวลารอรับบริการนาน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าระบบบริหารจัดการของสถานพยาบาลในภาคใต้ยังไม่เหมาะสมเท่าที่ควร จากข้อค้นพบนี้จึงมีข้อเสนอแนะว่ารัฐบาลควรมีนโยบายส่งเสริมการให้บริการด้านการวางแผนครอบครัวนอกเวลาราชการ โดยจัดเป็น 2 ช่วง คือ เวลาเช้าก่อนไปทำงาน (เวลา 6.00-8.30 น.) และเวลาเย็นหลังจากเลิกทำงาน (เวลา 17.00-20.00 น.) นอกจากนี้ผู้บริหารของสถานพยาบาลนี้ๆ ควรจัดจำนวนวันสำหรับให้บริการวางแผนครอบครัวในแต่ละสัปดาห์เพิ่มขึ้น พร้อมทั้งลด

ขั้นตอนการให้บริการด้านการวางแผนครอบครัวที่สถานพยาบาล และขยายงานในด้านบริการ ยาเม็ดคุมกำเนิดโดยผ่านอาสาสมัครประจำหมู่บ้านให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่ที่ห่างไกล และทุรกันดารในภาคใต้

2. ความเข้าใจในคำอธิบายเรื่องการวางแผนครอบครัวก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อระดับความพึงพอใจของสตรีต่อบริการด้านการวางแผนครอบครัว โดยสตรีที่มีความเข้าใจในคำอธิบายเรื่องการวางแผนครอบครัวได้มากกว่าระดับความพึงพอใจสูงกว่าสตรีที่มีความเข้าใจในคำอธิบายเรื่องการวางแผนครอบครัวได้น้อย และความเข้าใจในคำอธิบายเรื่องการวางแผนครอบครัวไม่มีผลต่อระดับความพึงพอใจของสตรีต่อบริการด้านการวางแผนครอบครัวเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากข้อค้นพบนี้แสดงให้เห็นว่า ควรปรับปรุงการประชาสัมพันธ์และการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวของเจ้าหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยผู้บริหารของกระทรวงสาธารณสุขควรจัดโครงการอบรมฟื้นฟูให้ความรู้เกี่ยวกับการให้บริการด้านการวางแผนครอบครัวของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในเขตชนบท เช่น ความรู้เกี่ยวกับวิธีการคุมกำเนิด กลไกการทำงานหรือประสิทธิผลของอุปกรณ์คุมกำเนิดบางวิธี เช่น ยาฝังคุมกำเนิด (norplant) ยาฉีด และอาการข้างเคียงต่างๆ ที่พบขณะใช้วิธีคุมกำเนิด เพื่อยอธิบายให้ผู้รับบริการเข้าใจมากขึ้น และผู้บริหารของสถานพยาบาลต่างๆ ควรจัดระบบการเยี่ยมบ้านของเจ้าหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากเจ้าหน้าที่ที่ไปเยี่ยมบ้านสามารถจะให้ความรู้และให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้วิธีคุมกำเนิดร่วมไปด้วยได้ อีกทั้งเจ้าหน้าที่นิเทศก์งานในทุกระดับควรรักษาความสำคัญต่อปัญหาการทำงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ทำงานเป็นผู้ปฏิบัติการในงานวางแผนครอบครัว โดยผู้นิเทศก์งานควรมีโอกาสพบปะกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขให้บ่อยครั้งกว่าที่เป็นอยู่เพื่อรับทราบปัญหา และเจ้าหน้าที่จะได้มีโอกาสรับรู้อาการและข้อมูลใหม่ๆ เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว และในส่วนของเจ้าหน้าที่ที่ทำงานเป็นผู้ปฏิบัติการในงานวางแผนครอบครัวควรปรับปรุงวิธีการให้ความรู้และคำแนะนำเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวด้วย โดยเฉพาะสตรีที่ไปใช้บริการด้านการวางแผนครอบครัวที่สถานพยาบาลเป็นครั้งแรกนั้นอาจจะยังไม่เคยมีความรู้เกี่ยวกับการใช้วิธีคุมกำเนิด เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการควรให้คำอธิบายที่เป็นขั้นตอนให้เข้าใจง่ายและชัดเจน ใช้ภาษาที่เหมาะสมกับท้องถิ่น เพื่อให้ผู้รับบริการสามารถรับสารได้ดีขึ้น

นอกจากนี้ จะเห็นว่า ตามปกติสถานอนามัยและโรงพยาบาลทุกแห่งจะมีเอกสารสิ่งพิมพ์ค่อนข้างพร้อม เพราะได้รับการจัดสรรเป็นประจำจากกระทรวงสาธารณสุข เอกสารนี้เป็นเอกสารเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว การอนามัยแม่และเด็ก และการสาธารณสุขและสุขภาพ

โดยเอกสารเหล่านี้จะวางไว้สำหรับผู้ไปใช้บริการหยิบไปอ่านได้ แต่เนื่องจากมีผู้รับบริการจำนวนมาก ไม่น้อยที่อ่านหนังสือไม่ออกหรืออ่านไม่คล่องพอ ก็อาจจะไม่ได้รับประโยชน์เต็มที่จากเอกสาร สิ่งพิมพ์ โดยเฉพาะสตรีในเขตชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนั้นทางกระทรวงสาธารณสุข น่าจะจัดพิมพ์โปสเตอร์ขนาดใหญ่ สีสวยงาม เกี่ยวกับการใช้ชีวิตคู่มือกำเนิด ก็น่าจะช่วยเผยแพร่ความรู้ให้กับสตรีผู้ใช้บริการมีความเข้าใจในคำอธิบาย เรื่องการวางแผนครอบครัวเพิ่มมากขึ้น

3. นอกจากนี้ ผลการศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจของสตรีต่อบริการด้านการวางแผนครอบครัวยังพบว่า ลักษณะทางประชากรคือ อายุของสตรีมีอิทธิพลต่อระดับความพึงพอใจของสตรีต่อบริการด้านการวางแผนครอบครัว โดยสตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในกลุ่มอายุ 35-49 ปี มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจมากที่สุด รองลงมาในกลุ่มอายุ 15-24 ปี และน้อยที่สุดในกลุ่มอายุ 25-34 ปี ส่วนในภาคใต้พบว่า อายุของสตรีมีความสัมพันธ์ เชิงบวกกับระดับความพึงพอใจของสตรี ข้อค้นพบนี้แสดงให้เห็นว่า เจ้าหน้าที่ที่ให้บริการด้านการวางแผนครอบครัวของสถานพยาบาลควรดูแลเอาใจใส่และให้บริการอย่างดีต่อสตรีที่ไปใช้บริการด้านการวางแผนครอบครัวให้เท่าเทียมกันทุกคน

4. สำหรับผู้สนใจจะทำวิจัยเพื่อประโยชน์ทางวิชาการและนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผนพัฒนาการให้บริการด้านการวางแผนครอบครัวของสถานพยาบาลต่อไป ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะให้ทำการวิจัยในหัวข้อต่อไปนี้คือ

4.1 เนื่องจากการศึกษารังนี้ไม่มีข้อมูลของสตรีที่เคยสมรสอายุ 15-49 ปีที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง ดังนั้นการศึกษารังต่อไปควรหาแนวทางเก็บข้อมูลสตรีในกลุ่มอายุดังกล่าวของเขตเมืองด้วย เพราะสตรีกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีการใช้บริการด้านการวางแผนครอบครัวที่สถานพยาบาลของเอกชนมากกว่าของรัฐ จึงเป็นไปได้ว่าสตรีกลุ่มนี้อาจจะมีปัญหาเกี่ยวกับการให้บริการของเจ้าหน้าที่ของรัฐได้

4.2 ปัจจัยด้านผู้ให้บริการและความสัมพันธ์ ระหว่างผู้ให้กับผู้รับบริการที่น่าจะมีผลต่อระดับความพึงพอใจของสตรีต่อบริการด้านการวางแผนครอบครัวก็เป็นหัวข้อที่ควรศึกษาต่อไป

4.3 ศึกษาถึงการยอมรับบริการวางแผนครอบครัวในชนกลุ่มน้อย และกลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ เช่น เด็กวัยรุ่น คู่สมรสที่มีอายุน้อย โดยศึกษาถึงทัศนคติทางวัฒนธรรม ประเพณี และจิตวิทยาสังคมที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการไปใช้บริการด้านการวางแผนครอบครัว เพื่อวางแผนการให้บริการของสถานพยาบาลได้เหมาะสมยิ่งขึ้น